

Samen werken aan kansengelijkheid

Keynote netwerkbijeenkomst Probiblio, Haarlem, 22 mei 2025

Dr. Marleen van der Haar

DE MOGELIJKHEDEN
VAN DE BIBLIOTHEEK
LATEN ZIEN

Wat ik kan bereiken, kunnen anderen ook

Olga is in Polen geboren en woont nu in Eindhoven, samen met haar zoon David en hond Lucky. Ze werkt als programmamanager bij Bibliotheek Helmond-Peel. Olga krijgt energie van mensen bij elkaar brengen en de Poolse gemeenschap de mogelijkheden van de bibliotheek laten zien. Hiermee wil ze de levens van de inwoners van Helmond verbeteren. Naast haar werk bij de bibliotheek, helpt ze ook als vrijwilliger in haar eigen buurt. Daar is een praatgroep waar buurtgenoten van jong tot oud samenkomen voor activiteiten, of gewoon om te genieten van elkaars gezelschap.

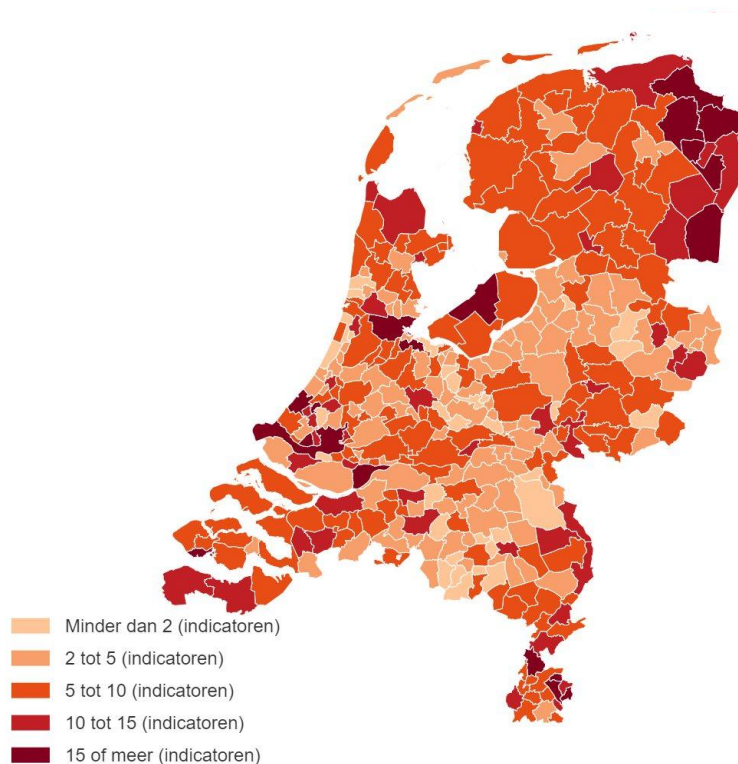
In Helmond wonen 4.874 mensen met een Poolse achtergrond. Dat is 5,1% van alle Helmondse inwoners.⁴ Om deze grote groep inwoners een ruimte voor ontmoeting te geven heeft de gemeente Helmond samen met Bibliotheek Helmond-Peel een speciale programmamaker aangesteld: Olga.

Concentratie van achterstanden

Ongelijke verdeling van brede welvaart

Als het 'overall' goed gaat, maar lang niet overal....(en met iedereen)

Indicatoren onderaan de ranglijst brede welvaart

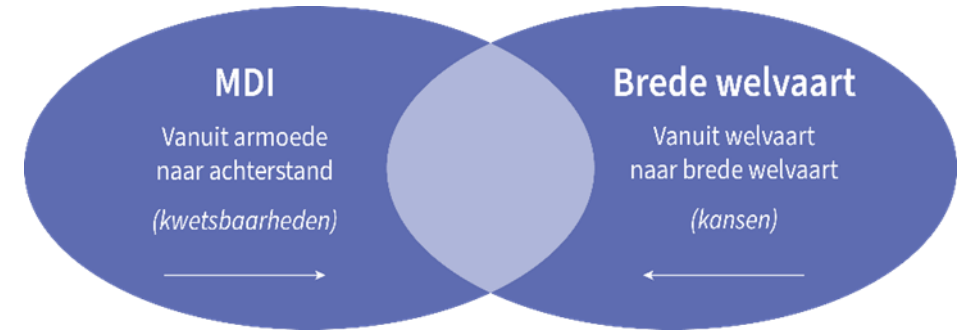
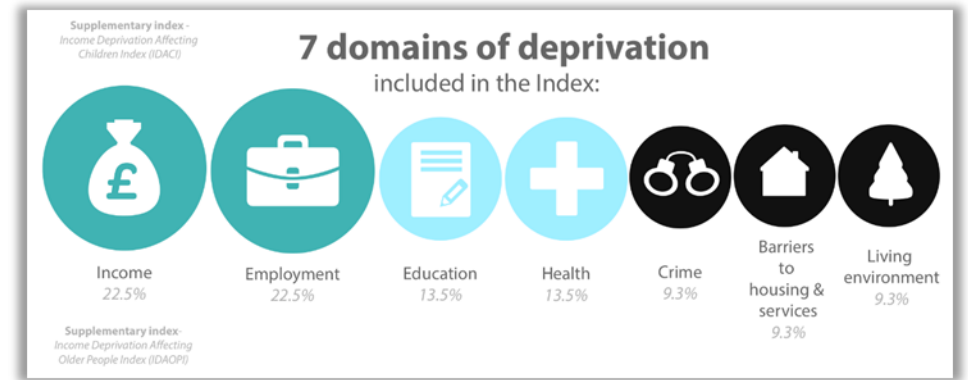

Bron: CBS, regionale Monitor Brede Welvaart 2023

Meervoudige achterstandsindex

- Achterstand is meer dan armoede: 7 domeinen in beeld
- Naast individuele factoren ook kenmerken van de plek waar mensen wonen en leven
- Ongelijkheid tussen (groepen) mensen vertaalt zich ruimtelijk, stapeling van achterstanden in bepaalde gebieden
- Zicht op relatieve patronen van achterstand op nationaal, regionaal niveau en lokaal niveau, via (gewogen) en aan NL context aangepaste MDI-index

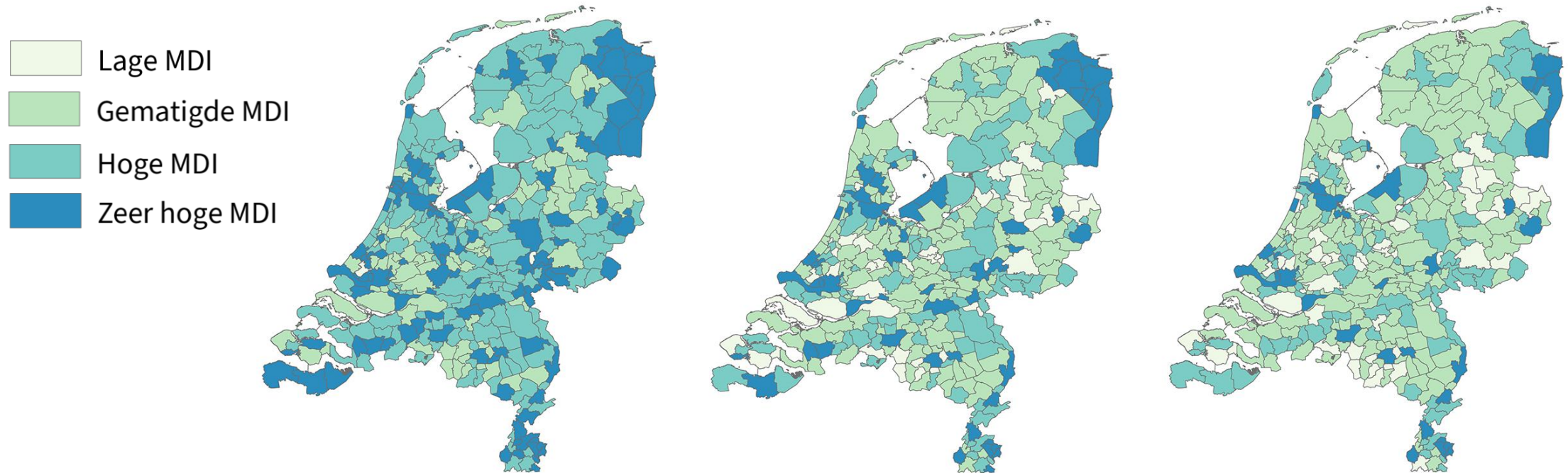
Meervoudige achterstand in Nederland

Van kwetsbaar naar kansrijk? Afgelopen 10 jaar zijn relatieve achterstanden afgenomen, maar een aantal plekken kennen nog steeds hardnekkige en persistente achterstandsproblematiek

MDI 2014

MDI 2019

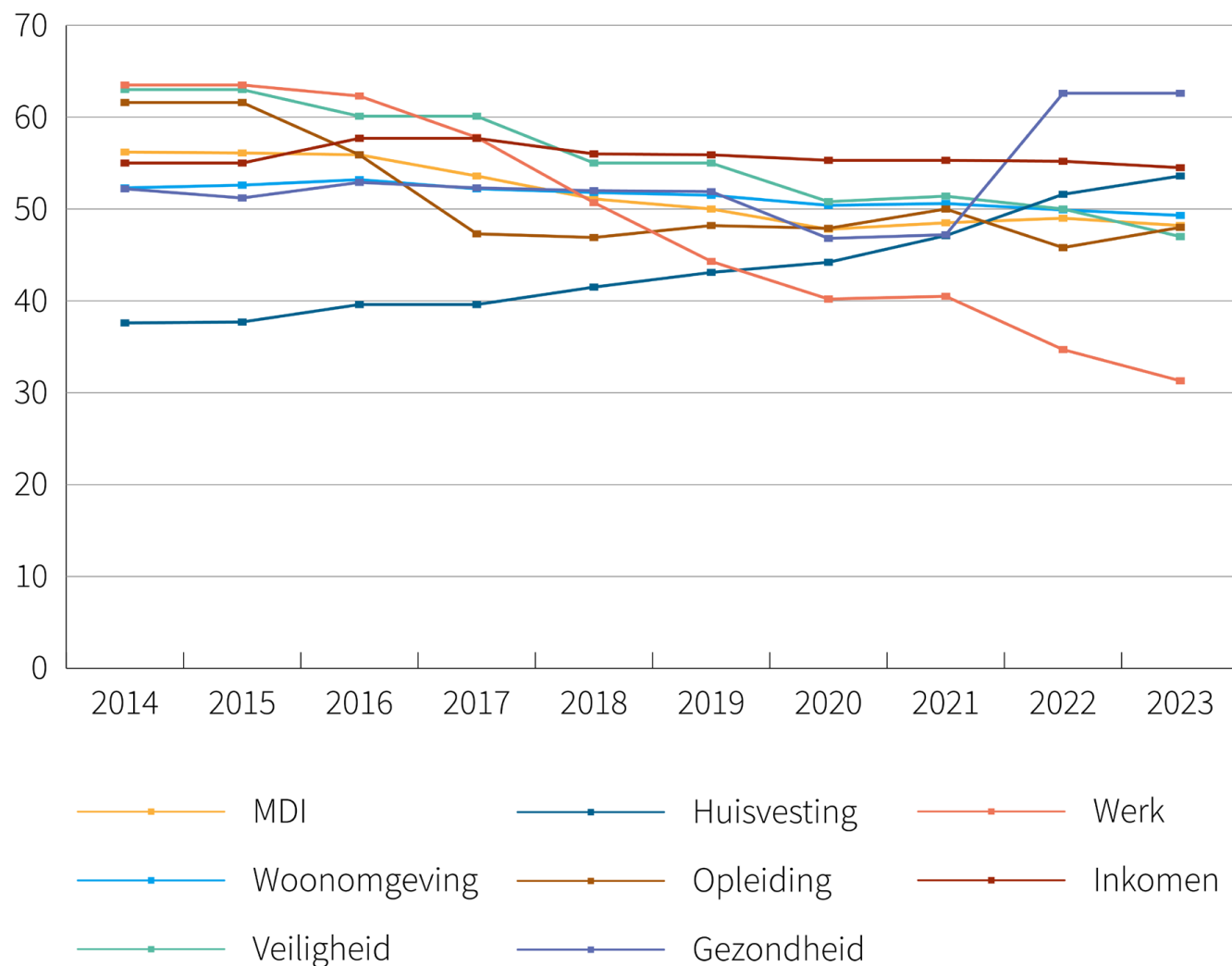
MDI 2023

En dat geldt ook voor de provincies
Noord- en Zuid-Holland

Meervoudige achterstand in Nederland

- **Algemene MDI-beeld:** positieve ontwikkeling
- Trendmatige ontwikkeling op de **afzonderlijke MDI-domeinen** wisselend van aard
- Meeste domeinen verbeteren, behalve **Huisvesting** en **Gezondheid**
- Effecten COVID-19 crisis op domein **gezondheid** significant

Meervoudige achterstand in Nederland

Structurele factoren en relatieve achterstanden: in hoeverre hangen bepaalde factoren samen met de achterstanden in een gebied? De sterkste voorspellers:

Vergelijkingsindicator	Beschrijving	Correlatiecoëfficiënt
Opkomst tweede kamer verkiezingen 2023	Opkomstpercentage Tweede Kamerverkiezingen 2023.	-0,838 (sterk)
Energiearmoede	Laag inkomen, hoge energierekening. Huishoudens met een laag inkomen, een vermogen onder de vermogensgrens en een energierekening boven de drempelwaarde. Dit geeft een indicatie van betaalrisico op de korte termijn.	0,602 (sterk)
Ongezonde leefstijl	Gemiddeld percentage ernstig overgewicht, roken en overmatig alcoholgebruik.	0,514 (sterk)

Let op: samenhang zegt niets over causaliteit. En, bij regionale ongelijkheid en (stapeling van) achterstanden is er altijd sprake van meervoudige en dus complexe causaliteit.

Concentratie van achterstanden – casus Almelo

- In ons recente onderzoek in Almelo zagen we in de top 10-buurtten met de meeste gestapelde achterstanden ook de onderadvisering, sociale samenhang en de mate waarin mensen grip op het leven ervaren sterk afweek van buurtten met de minste achterstanden.
 - We constrateerden de afgelopen 10 jaar een ontwikkeling in verschillende snelheden: buurtten met veel achterstanden verbeteren minder snel dan buurtten waar het al beter ging > tweedeling vergroot
 - Dat lijkt contradictoir, want juist in de buurtten met veel achterstanden zijn de investeringen vanuit het gemeentelijke sociaal domein het grootst.
 - Uit Heerlen weten we nu dat juist in die buurtten de verhuisbewegingen heel sterk zijn; mensen die het beter krijgen trekken weg en vanwege de betaalbare en toegankelijke woningvoorraad stromen sociaal-economisch kwetsbare mensen de buurt in. En die wisselingen in groepen bewoners komt de sociale samenhang niet ten goede.
-

Overall gaat het goed, maar lang niet overal

- **Achterstandsparadox:** landelijke stijging van gemiddelde inkomen *én* van percentage arme huishoudens
 - Niet iedereen profiteert!
 - **Hardnekkige patronen:** ruimtelijke concentraties van achterstanden zijn niet van vandaag of gisteren:
 - Weerspiegeling van hardnekkige, structurele en padafhankelijke sociaaleconomische condities
 - Afhankelijk van (grens)ligging, bevolkingsontwikkeling en samenstelling, gebrek aan stuwende bedrijvigheid, etc.
-

Impact van achterstanden

Ongelijkheid neemt toe

- Naarmate mensen meer in gescheiden leefwerelden leven, neemt ook de kansenongelijkheid toe (SCP, 'De leefwerelden van arm en rijk')

- Eenzijdige leefwerelden gaan gepaard met ongelijke kansen en staan sociale samenhang en begrip tussen mensen in de weg (*SCP, 2024, De leefwerelden van arm en rijk*)
 - Verbinden van leefwerelden via de inrichting van wijken: de gemengde wijk is terug van nooit weg geweest: samenstelling woningvoorraad, (publieke) voorzieningen, sociaal weefsel en gemeenschapsopbouw
-

- Sociale basis
 - Ontmoeting stimuleren
-

Hernieuwde aandacht en taal

Nieuwe aandacht voor regionale ontwikkeling

- Elke regio telt
- Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

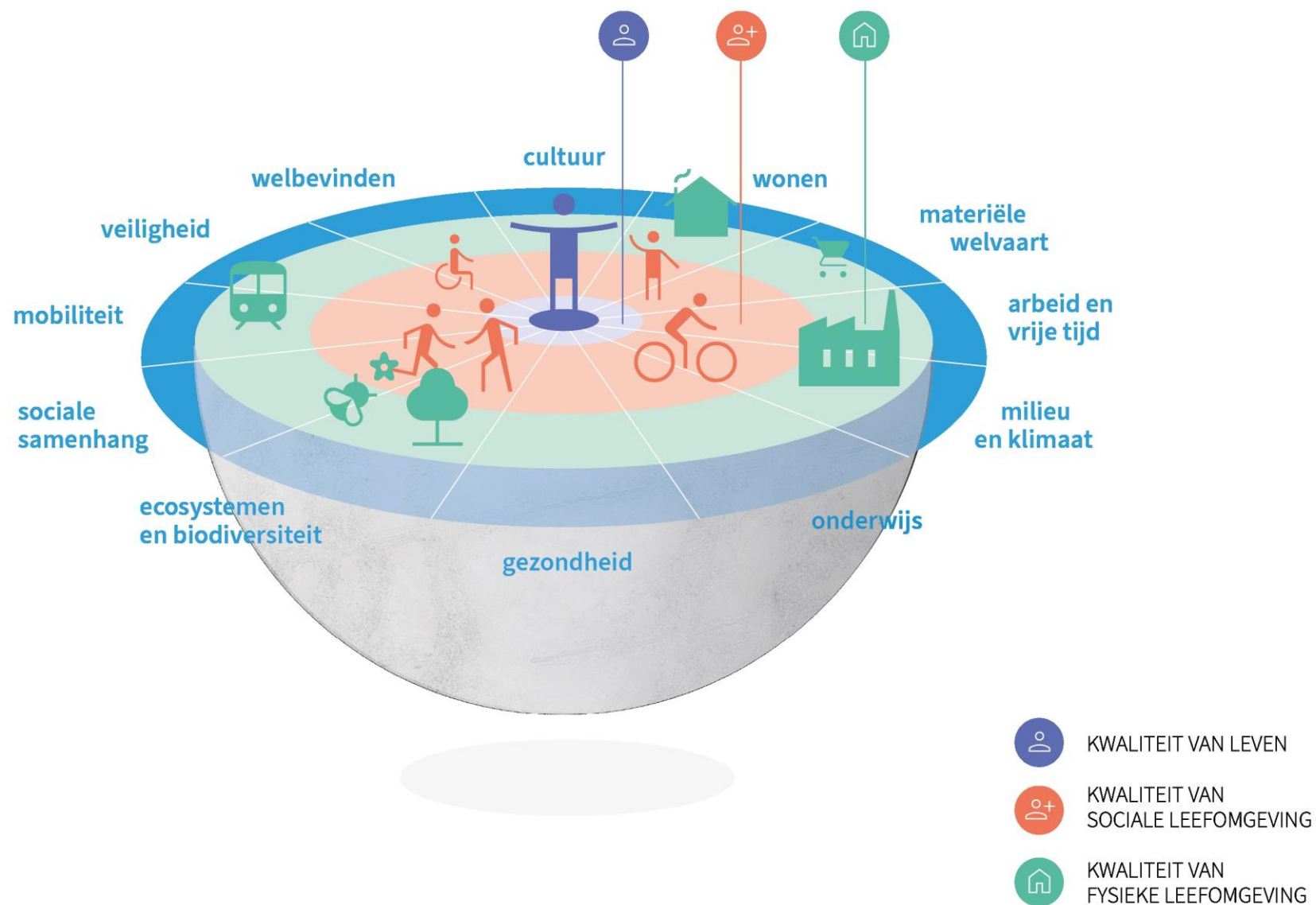
Nieuwe taal: Brede welvaart draait om...

Alles wat mensen van **waarde** vinden

De kwaliteit van **leven** én **leefomgeving**

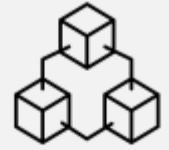

Basismodel

Van ambitie naar actie

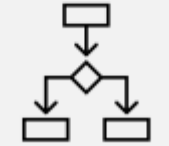
- Integrerend werken: opgavegericht, over beleidskokers heen
- Mens centraal: wat vinden mensen van waarde?
- Keuzes maken
- Eigenaarschap
- Bestuurlijke moed

Integrerend

Mensperspectief

Keuzes maken

SAMEN VOOR DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT **GOALS**

Waardengedreven samenwerking vraagt om...

Breed kijken (sociaal en fysiek domein)

- Niet alleen in uitvoering, maar juist ook in beleidsvormende fase
- Brede Welvaart en MDI kunnen daarbij dienen als bril (signaleren) en kompas (richting geven)

Lange adem

- Korte termijn oplossingen bestaan niet
- Lange termijn borgen?

Bestuurlijke moed

- Verder kijken dan eigen sectorale en institutionele belangen
- Samenwerken is ook loslaten...

Scherp kiezen

- Ongelijk durven investeren in mensen en plekken

**Bedankt voor
uw aandacht**